

Jakub Kulesza
Poseł na Sejm RP

Al. Kraśnicka 31 lok. 204
20-718 Lublin

Lublin, dnia 23.08.2021 r.

**Szanowny Pan
Prezes
Najwyższej Izby Kontroli
ul. Filtrowa 57
00-950 Warszawa**

WNIOSEK O KONTROLĘ W ZAKŁADZIE UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Działając na podstawie ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2020 r. poz. 1200) wnoszę o przeprowadzenie kontroli Najwyższej Izby Kontroli w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych, we wszystkich Oddziałach Zakładu w całej Polsce, w zakresie działań urzędników ZUS wobec kobiet przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą, deklarujących wyższe od minimalnych podstawy wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne oraz dobrowolne ubezpieczenia chorobowe, w szczególności dokonania kontroli:

1. okoliczności wszczęcia masowych postępowań wobec kobiet prowadzących działalność gospodarczą, zakończonych wydaniem decyzji o podleganiu pod ubezpieczenia społeczne lub decyzji obniżających wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne oraz nakazujących zwrot uprzednio przyznanych i wypłaconych świadczeń,
2. informacji przekazywanych przez pracowników ZUS przedsiębiorcom, które potwierdzały prawo przedsiębiorców do deklarowania wyższych podstaw wymiaru składek oraz opłacania wysokich składek,
3. czasu oraz sposobu prowadzenia postępowań w przedmiocie podlegania pod ubezpieczenia społeczne oraz dobrowolne ubezpieczenia chorobowe oraz nakazu zwrotu uprzednio przyznanych i wypłaconych świadczeń: chorobowych, macierzyńskich i opiekuńczych.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wszczął masowe kontrole wobec kobiet prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą. Kontrolowane kobiety pobierały zasiłki chorobowe, macierzyńskie i opiekuńcze z tytułu macierzyństwa. Po kilku latach od wypłaty świadczeń, Zakład wszczął masowe kontrole w celu nakazania zwrotu uprzednio przyznaných i wypłaconych świadczeń. W przypadku każdej kobiety, Zakład opiera swoje decyzje na dwóch kwestiach. Zakład stwierdza, że prowadzona działalność gospodarcza jest fikcyjna i wyłącza wstecz ubezpieczoną z podlegania pod obowiązkowe składki społeczne, lub stwierdza, że ubezpieczona nie powinna była opłacać wyższych składek i samodzielnie obniża wstecz podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, chorobowe i zdrowotne. W tym drugim przypadku Zakład twierdzi, że przychody przedsiębiorcy powinny być adekwatne do wysokości opłacanych składek, ale żaden Oddział ZUS w Polsce, pomimo moich licznych zapytań nie podał podstawy prawnej takiej teorii ani nie podał jasných wytycznych co do korelacji pomiędzy przychodami lub dochodami przedsiębiorcy a wysokością opłacanych składek na ubezpieczenia społeczne.

Kluczową kwestią jest to, że w większości przypadków, wspomniane postępowania zostały wszczęte po kilku latach od przyznania i wypłaty pierwszych świadczeń. Należy podkreślić, że w każdym z tych przypadków, ZUS nie kwestionował prawa do podlegania pod ubezpieczenia społeczne, ani przed wypłatą świadczeń ani przez cały okres ich wypłacania. Dopiero od 2019 roku nastąpiły masowe kontrole we wszystkich Oddziałach ZUS w całej Polsce, wobec tych kobiet, które pobierały świadczenia chorobowe w ciąży i macierzyńskie. Zastanawiający jest brak postępowań kontrolnych przez nawet 5 lub więcej lat, w czasie których ZUS wypłacał kobietom świadczenia, pomimo prawnej możliwości, a nawet obowiązku przeprowadzania kontroli w przypadkach, które wzbudzają wątpliwości. Można zatem domniemać, że takich wątpliwości nie było.

Zgodnie z art. 18 ust. 8 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. 1998 Nr 137 poz. 887 z późn. zm.), podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 5 i 5a, stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, ogłoszonego w trybie art. 19 ust. 10 na dany rok kalendarzowy. Składka w nowej wysokości obowiązuje od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia danego roku. Zaś zgodnie z art. 20 ust. 3 ustawy systemowej, podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe osób, które ubezpieczeniu chorobowemu podlegają dobrowolnie, nie może przekraczać miesięcznie 250% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia, o którym mowa w art. 19 ust. 10. Reasumując, kwota podstawy wymiaru składek, jaką ma prawo zadeklarować przedsiębiorca musi mieścić się w przedziale 60% do 250% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia.

Kobiety, które prowadzą działalność gospodarczą, na podstawie przytoczonych powyżej przepisów, deklarowały wyższe podstawy wymiaru składek, mieszczące się w przedziale określonym ustawą systemową. Mając tytuł do ubezpieczeń, w momencie zajęcia w ciąży, naturalnie przebywały na świadczeniach chorobowych i macierzyńskich. Co niezwykle istotne, ZUS przyznawał, obliczał i wypłacał tym kobietom świadczenia, często przez kilka lat, w przypadku więcej niż jednej ciąży. W momencie wypłaty świadczeń, ZUS znał wszelkie okoliczności, jakie uprawniały do otrzymywania wyżej wymienionych świadczeń, tj. tytuł podlegania pod ubezpieczenia społeczne i dobrowolne ubezpieczenia chorobowe, okres prowadzenia działalności gospodarczej, okres pomiędzy rozpoczęciem działalności a wystąpieniem absencji chorobowej, wysokość deklarowanej podstawy wymiaru składek, liczba miesięcy, za które zostały opłacane wyższe składki. Zatem wątpliwości wzbudzają przede wszystkim okoliczności wszczęcia postępowań przez ZUS. Skoro przed wypłatą świadczeń lub ewentualnie w ich trakcie urzędnicy ZUS nie widzieli podstaw do wszczęcia postępowań o podleganie pod ubezpieczenia lub ustalenie wysokości wymiaru podstawy składek, to należałoby poznać okoliczności jakie wystąpiły po wielu latach od wypłaty tych świadczeń. Zgodnie z moją wiedzą, w ani jednym przypadku, od czasu wypłaty świadczeń, nie wystąpiły żadne nowe okoliczności, mogące stanowić podstawę do wszczęcia postępowania.

Nie bez znaczenia jest fakt, że jestem w posiadaniu zdjęcia dokumentów wewnętrznych jednego z oddziałów ZUS, na którym widnieje hasło „MATKA” napisane przez jednego z pracowników, zajmującego się postępowaniami. Należałoby zatem wyjaśnić czy te masowe kontrole nie miały na celu jedynie odzyskania wypłaconych świadczeń od kobiet wraz z odsetkami, które stanowią dla ZUSu zysk, w ramach zorganizowanej akcji pt. „MATKA”.

Ważny jest również sposób przeprowadzania postępowań. Zakład we wszystkich sprawach, we wszystkich oddziałach, działał w taki sam sposób. W pierwszej kolejności zarzucał kobietom fikcyjność prowadzonej działalności lub obniżał wysokość zadeklarowanej przez przedsiębiorcę podstawy wymiaru składek do minimum. ZUS w żadnym przypadku nie prowadził rewizji finansowej firmy, w celu faktycznego zbadania jej kondycji finansowej, a jedynie wybierał miesiące, w których przedsiębiorstwo generowało stratę lub niskie zyski i na tej podstawie zarzucało przedsiębiorcy fikcyjność. Wiele dowodów zostało przez ZUS pominiętych, lub ocenionych wybiórczo. W wielu przypadkach ZUS nie zebrał pełnego materiału dowodowego, nie przesłuchał świadków i nie wyjaśniał, dlaczego nie dał wiary przedstawionym dowodom, w myśl przepisom Kodeksu postępowania administracyjnego.

Istnieje szereg dowodów na to, że to ZUS zachęca przedsiębiorców do deklarowania i opłacania wyższych składek, a więc powstaje zasadnicze pytanie, w jakim celu? Zgodnie z broszurą ZUS skierowaną do przedsiębiorców, zatytułowaną „MASZ WYBÓR” https://www.zus.pl/documents/10182/167561/Ulotka_Masz+Wyb%C3%B3r_rozszerzona.pdf/4db53585b88d7cea11f3674517bc4b7d?fbclid=IwAR14f8Wi1LY6qV9ZuGWdDIvyd4iluuAYMv4CIR_MC0ZAx7alv7J4nyR2stY, przedsiębiorcy mają prawo opłacania wyższych składek jeżeli chcą otrzymywać wyższe świadczenia. Świadczy o tym chociażby zdanie: Jeśli chcesz

otrzymywać wyższe świadczenia, **musisz** opłacać wyższe składki”. W ulotce tej widnieje hasło: „TY DECYDUJESZ: BRAK SKŁADEK – BRAK ŚWIADCZEŃ, NIŻSZE SKŁADKI – NIŻSZE ŚWIADCZENIA, WYŻSZE SKŁADKI – WYŻSZE ŚWIADCZENIA”.

Ponadto posiadam kopie odpowiedzi pracowników ZUS których udzielono przedsiębiorcom, w kontekście wysokości deklarowanych podstaw wymiaru składek w stosunku do przychodów. Pozwolę sobie zacytować niektóre z nich:

1. "Jak napisałam w poprzedniej wiadomości to płatnik decyduje o jaką kwotę podwyższy sobie minimalną podstawę wymiaru składek. Nie ma przepisu, który ustala próg zadeklarowanej podstawy w stosunku do osiągniętych przychodów. Ograniczenie jest w stosunku do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego, gdzie maksymalna podstawa miesięczna nie może być wyższa od kwoty 11.912,50 zł”.
2. "To, że jest Pani w ciąży, nie powoduje tego, że nie może Pani sobie zwiększyć podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z działalności, pod warunkiem, że nie przebywa Pani obecnie na zwolnieniu lekarskim na podstawie, którego otrzymuje Pani zasiłek chorobowy”.
3. "To płatnik sam decyduje od jakiej podstawy zamierza opłacać składki. Podstawa wymiaru składek nie jest to uzależnione od dochód/przychód/obrót firmy czy okresu prowadzenia działalności. Konieczne jest złożenie deklaracji rozliczeniowej ZUS DRA najpóźniej w dniu terminu płatności ze wskazaniem deklarowanej podstawy wymiaru składek”.
4. "Dochód nie ma znaczenia w przypadku deklarowania kwoty podstawy wymiaru”.
5. "Podstawa wymiaru składek powinna być zgodna z aktualnym kodem tytułu działalności. Kod tytułu określa dolną granicę podstawy i przed terminem płatności może Pani podwyższać te podstawę czyli podstawa jest zadeklarowana i nie wynika ona bezpośrednio z przychodu w danym miesiącu. Oczywiście ograniczenie wysokości podstawy wymiaru to 30 krotność przeciętnego wynagrodzenia w roku kalendarzowym. Po terminie płatności nie ma możliwości deklarowania wyższej podstawy niż obowiązująca”.

Nie bez znaczenia jest opinia Prezesa ZUS zawarta w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 29 listopada 2017 roku (P 9/15), cyt.: „(...) ZUS nie kwestionuje podstaw wymiaru składek osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą (dalej: przedsiębiorców), ponieważ w stosunku do tej grupy ubezpieczonych u.s.u.s. zawiera odmienną - niż w odniesieniu do pracowników - konstrukcję podstawy wymiaru składek. Stanowi ją kwota zadeklarowana - bez względu na wysokość osiąganych z działalności przychodów czy dochodów - która jedynie musi się mieścić w granicach ustawowych”.

Ponadto, zgodnie z Uchwałą Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2010 r., II UZP 1/10, która wciąż obowiązuje, „Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest uprawniony do kwestionowania kwoty zadeklarowanej przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność jako podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, jeżeli mieści się ona

w granicach określonych ustawą z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.).

Podkreślę, że przedmiotowe postępowania dotyczą tylko tych kobiet, które w trakcie prowadzonej działalności gospodarczej, urodziły dzieci i zadeklarowały wyższe niż minimalne kwoty podstawy wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i dobrowolne ubezpieczenia chorobowe, ale mieszczące się w zakresie ustalonym przez ustawodawcę, a więc zgodnie z prawem.

Mając na względzie powyższe argumenty, obowiązujące przepisy prawa oraz niejasne okoliczności wszczęcia masowych kontroli wobec kobiet, wnoszę jak na wstępie.

Z wyrazami szacunku

Jakub Kulesza
Posel na Sejm RP
/podpisano elektronicznie/

Załączniki:

1. zdjęcia informacji pracowników ZUS w liczbie 7
2. zdjęcia dokumentów z hasłem „MATKA” w liczbie 2